

DIDAKTIKA I METODIKE NASTAVE

Nedeljko M. Milanović¹

Fakultet pedagoških nauka, Univerzitet u Kragujevcu

Jagodina, Srbija

Jelena Ž. Maksimović²

Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu

Niš, Srbija

Primljen: 23.03.2021.

Prihvaćen: 10.05.2021.

ORIGINALNI NAUČNI RAD

UDC 371.213.1:371.311.3

DOI: 10.19090/ps.2021.1.41-51

PRIMENA RADIONICA U PRVOM CIKLUSU OBAVEZNOG OBRAZOVANJA

Apstrakt

Polazeći od slabosti današnje nastave u kojoj dominira frontalni oblik rada, nastojali smo da predstavimo mogućnosti i relevantnost primene radionica kao inovativne metode u radu sa učenicima. U ovom radu predstavljeni su rezultati empirijskog istraživanja koje je imalo za cilj da utvrdi i analizira stavove učitelja prema radionicama i njihovoj primeni u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, kako bi se unela moguća poboljšanja i nastava učinila kreativnijom, zanimljivijom i produktivnijom. Uzorak je obuhvatio 106 učitelja. Analizirani rezultati istraživanja prikazuju da učitelji imaju pozitivne stavove o radionicama, ali da ih u školskoj praksi nedovoljno primenjuju. Učitelji smatraju da se primena radionica može učiniti učestalijom dodatnim edukacijama, rasterećenjem nastavnog programa i buđenjem svesti kod učitelja o uvođenju radionica kao inovacije u nastavi. Kako bismo uspeli u ostvarivanju zadataka savremene škole, neophodno je značajnu pažnju posvetiti i radioničarskom načinu rada, jer on sa sobom nosi koncept aktivnog i kooperativnog učenja, u kome se znanja i veštine stiču kroz igru, zabavu i saradnju.

Ključne reči: radionica, učitelj, učenici, inovacije, nastava.

Uvod

Vodeći se idejama savremene škole, brojne koncepcije teže ka osavremenjavanju nastave, čineći njen način rada što kreativnijim, originalnijim i učenicima zani-

¹ nedeljko996@gmail.com

² jelena.maksimovic@filfak.ni.ac.rs

mljivijim. Da li se ova ideja i danas smatra progresivnom ili pak ne? Svakako, čarobni štapić je u rukama učitelja. Pored brojnih pogodnosti i privilegija koje nam je postmoderno društvo plasiralo, frontalni oblik rada i danas je najzastupljeniji oblik nastave. Današnja nastava je često kritikovana zbog primene tradicionalnih metoda i frontalnog oblika rada (Ivić, Pešikan i Antić, 2001). Postojali su brojni pokušaji da se ovaj oblik rada prevaziđe, ali sve do danas on se pokazao kao najefikasniji način opsluživanja većeg broja učenika (Vilotijević, 1999). Svakako, frontalni oblik ima mnoge pozitivne i jake strane što ga je do danas održalo na skoro svim nivoima obrazovanja, ali aktuelni učitelji moraju imati na umu da frontalni oblik jeste najdominantniji, ali ne i jedini oblik rada u nastavi. Vodeći se idejama, koncepcijama i strategijama savremene škole nastavu je potrebno modernizovati i učiniti kreativnim prostorom za rad učenika i učitelja. Pored brojnih načina kako nastavu učiniti efikasnom, kreativnom i inovativnom, u ovom radu reći će biti o primeni radionica u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja.

Radionica se može odrediti kao „oblik psihološko-pedagoškog skupnog rada koji je zasnovan na načelima i dobroj praksi neformalnog obrazovanja (Jindra, 2010: 84). Osnovna pravila radionice jesu: sedenje u krug; svi učesnici imaju mogućnost da budu saslušani; svako mišljenje, iako je različito, uvažava se i poštuje; nema posmatrača, svi su aktivni učesnici; ukoliko učenik nije spreman o nečemu da govori može reći „dalje“ i ne mora da objašnjava svoje razloge (Janković i Kovač-Cerović, 1995). Ovo su primarna pravila koja bi trebalo da budu poštovana prilikom realizacije radionice. „Teme i sadržaji radionice su metodički strukturirani i pristupačni u različitim procesima poučavanja s naglaskom na aktivne načine učenja putem doživljavanja, razumijevanja i uopštavanja“ (Martinko, 2012: 165). Sve ovo jesu prednosti i dobrobiti radioničarskog načina rada.

Razlikujemo kreativne radionice čiji je osnovni cilj razvijanje originalnosti i kreativnosti (dramske, likovne, literarne) i edukativne radionice (kognitivne, preventivne, radionice za podsticanje socijalnih veština) čiji je cilj saznanje (Janković i Kovač-Cerović, 1995). Dakle, kako edukativne, tako i kreativne radionice u školskoj praksi mogu biti od posebne koristi. Nastavna praksa je pokazala da je zajednički rad veoma poželjan među učenicima i dobro ocenjen sociološki oblik rada (Peterson & Peterson, 2011). One jesu idealan način rada kroz koji učitelji mogu upoznavati svoje učenike, učenici se mogu međusobno upoznavati, rešavati određene teškoće i probleme, obrađivati gradivo, sticati nova saznanja, veštine i kompetencije. Kroz radionice moguće je govoriti o temama kao što su: prijateljstvo, porodica, zaljubljivanje, školski problemi, problemi u učenju, kako prevazići stresne situacije, tehnike učenja, kako razumeti različitost i živeti sa njom i još mnoge druge. Zastupljenost i primena radionica u nastavnom radu „obezbeđuje razmenu mišljenja, stavova i iskustava među decom koja se pojavljuje u različitim formama, integrisana u zadatak, kao dodatna razrada ili elaboracija završenog zadatka, ili kao razmena zasnovana na diskusiji“ (Perić Prkosovački, 2012: 132). Dakle, brojne nastavne jedinice mogu dobiti posebnu čar primenom ovog kooperativnog načina rada na času. U zavisnosti od situacija i uslova u školi uči-

telj sam može kreirati radionicu, formulirati njen cilj, ishod i prilagoditi specifičnosti grupe učenika sa kojom radi.

Ovim aktivnostima dajemo odgovor i na ključno pitanje, kako je nastavu moguće učiniti zanimljivom, zabavnom i kreativnom i učenicima i učiteljima. Radioničarski način rada može biti od velike pomoći u uspešnom razvoju ličnosti učenika i razvijanjem šireg pogleda na svet.

Učitelj – organizator i voditelj radionice

Uslov kvalitetnog savremenog učitelja jeste da „bude osposobljen za primenu raznovrsnih oblika i metoda rada, kao i za njihovo kombinovanje i menjanje u skladu sa ciljevima, nastavnom situacijom i specifičnim karakteristikama učenika“ (Budi-mir-Ninković i Popov, 2016). Prema tome, učitelj je ključni faktor kreiranja nastavnih sadržaja i aktivnosti. Unoseći entuzijazam, volju, originalnost u rad, doprineće motivisanosti učenika da se sa radošću i većom željom posvete učenju i odgovornije postupaju prema školskim obavezama.

Savremeni učitelji treba da budu pripremljeni za usklađivanje svog profesionalnog delovanja sa brojnim zahtevima i izazovima društva u kome je glavni zadatak pripremanje učenika za život i profesionalni rad u savremenom društvu (Kostović-Vranješ, 2014) i moraju biti motivisani za praćenje novijih rezultata istraživanja u oblasti vaspitanja i obrazovanja (Maksimović, 2009).

Polazeći od imperativa savremene škole da nastava mora biti svrsishodna, originalna, kreativna, poučna, praktična, ona treba da bude zasnovana na aktivnoj ulozi učenika i primeni raznovrsnijih oblika rada. Kroz splet kreativnih i edukativnih aktivnosti usmerenih ka planiranoj temi koja se obrađuje, kod učenika se izbegavaju rigidni pristupi usvajanja znanja i stavlja se akcenat na aktivnu poziciju učenika i zajednički rad sa učiteljem kroz zabavu, igru i neobičan oblik rada doprinosi jedinstvenijem i jednostavnijem pristupu usvajanja nastavnog sadržaja.

Autorka Martinko (2012) detaljno prikazuje etape radionice i to: planiranje radionice, programiranje i provođenje (realizaciju) radionice. Prikazaćemo neke od karakteristika radionice koje učitelji moraju uvažiti i shvatiti kao preduslov dobro sprovedene aktivnosti sa učenicima. *Priprema radionice.* Priprema svake nastavne jedinice podrazumeva angažovanje učitelja (originalan pristup, izdvajanje bitnih, suštinskih činjenica, interakcija sa učenicima). Ovaj segment je svakako veoma zahtevan i u pripremi radionice. Odabir i formulisanje teme radionice predstavlja prvi korak. U zavisnosti od nastavnog časa, kao i nastavne jedinice koja je planirana, učitelj bira odgovarajuću temu radionice. Nakon odabira i formulisanja teme, učitelj priprema korake radionice. Neophodno je da prilikom pripreme radionice učitelj obrati pažnju da koraci budu jasno formulisani i tokom radionice konkretno učenicima objašnjeni. Prilikom pripreme radionice učitelju od velike pomoći mogu biti predlozi i ideje učenika,

recentna literatura, pomoć kolega i internet koji obiluje brojnim kreativnim idejama koje se u nastavi mogu primeniti.

Socijalna klima. Pored pripreme radionice, izrazito važan uslov kvalitetne i valjane radionice jeste i socijalna klima. Pedagoški kompetentan učitelj treba da poseduje veštine za stvaranje pozitivne i prijatne atmosfere u školi (Brust Nemet, 2018). Od atmosfere u grupi dosta zavisi kvalitet radionice i participacija učenika. Osećanje zadovoljstva učenika u grupi, kao i aktivna uloga i uključenost učenika u grupnim aktivnostima relevantan su faktor kvalitetne i uspešne radionice. Podsticanje pozitivnih emocija kod učenika kroz aktivan rad doprineće lakšem usvajanju znanja, veština i navika u nastavi. Dakle, socijalnoj klimi učitelji moraju posvećivati posebnu pažnju i tokom radionice, ali i u drugim školskim aktivnostima.

Podsticanje saradničkog učenja. Kako je radionica saradnička aktivnost između učenika i učitelja, proizlazi pitanje šta podrazumeva saradničko učenje? Pod sintagmom saradničko učenje autor Terzić (2012) određuje kao učenje među učenicima koji rade zajedno u grupama i gde se podstiče međusobna saradnja i individualna odgovornost za sopstveno učenje i aktivno učešće u rešavanju problema. Kroz zajednički rad svi članovi grupe usmereni su ka pronalaženju valjanog rešenja i ideja. Danas se posebna pažnja posvećuje saradničkom učenju oslanjajući se na mnogobrojne pozitivne ishode do kojih dovodi kod učenika. Težnja ka modernizaciji školske prakse nije moguća bez primene saradničkog učenja u nastavi.

Evaluacija. Još jedan važan uslov uspešne radionice jeste i evaluacija. Evaluacijom se dobija povratna informacija od učesnika kako bi se realizacija radionice mogla poboljšati i usavršiti (Martinko, 2012). Kako je reč o vrednovanju u nastavi, ključni akteri su učitelj i učenici, onda je to unutrašnja evaluacija (Matijević, 2005). Vrednovanje predstavlja izrazito važan faktor u nastavnom radu. U krajnjoj fazi radionice rezultati se sumiraju i sistematizuju. Radionica se može završiti pitanjima šta ste novo naučili, kako vam se radionica dopala, šta je manje zanimljivo, šta biste izmenili (Ješić, 2008). Sva navedena pitanja pružaju mogućnost učitelju da uvaži sugestije učenika i primeni ih u planiranju, organizaciji i realizaciji naredne radionice.

Metodologija istraživanja

Predmet istraživanja jeste primena radionica u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja. Cilj istraživanja je da utvrdimo i analiziramo stavove učitelja prema radionicama i njihovoj primeni u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, kako bi se unela moguća poboljšanja i nastava učinila kreativnijom, zanimljivijom i produktivnijom. Zadaci istraživanja su sledeći: istražiti da li postoji statistički značajna razlika između učitelja koji primenjuju radionice u nastavi od onih učitelja koji ih delimično primenjuju ili ih uopšte ne primenjuju, s obzirom na pol; ispitati koliko često učitelji primenjuju radionice u nastavi; ustanoviti iz kojih nastavnih predmeta učitelji najčešće sadržaje obrađuju primenom radionica; istražiti da li se učitelji pridržavaju određene

nih pravila prilikom planiranja i vođenja radionice; analizirati saglasnost učitelja sa tvrdnjama koje se tiču primene radionica u nastavi; ispitati, kako se prema mišljenju učitelja, primena radionica može učiniti učestalijom u nastavi.

U ovom istraživanju je primenjena deskriptivna metoda i tehnika anketiranja i skaliranja. Od neparametrijskih metoda korišćeno je: određivanje frekvencija i procenata; izračunavanje indeksa skalne vrednosti i izračunavanje hi-kvadrat testa. Populaciju iz koje je izabran uzorak čine učitelji osnovnih škola sa teritorije Republike Srbije. Kao istraživački instrument korišćen je anketni upitnik sa skalom procene. Instrument je formulisan i pripremljen za potrebe ovog istraživanja. U upitniku su bila predstavljena pitanja otvorenog, kombinovanog i zatvorenog tipa. Korišćena je skala procene Likertovog tipa na kojoj su ispitanici iznosili stepen slaganja ili neslaganja sa ponudjenim tvrdnjama o primeni radionica u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja.

Uzorak čini 106 učitelja, 62,3% (f=66) ženskog i 37,7% (f=40) muškog pola. Učitelji su prema radnom stažu u učiteljskoj struci razvrstani u tri grupe: a) do 10 godina = 32,1% (f=34); b) od 11 do 19 godina = 34% (f=36) i v) 20 i više godina = 34% (f=36). Od ukupnog broja zaposlenih, 10,4% (f=11) je sa višom, 30,2% (f=32) učitelja je sa visokom stručnom spremom i 59,4% (f=63) master i magistri. Prema sredini u kojoj se škola nalazi, 72,6% (f=77) učitelja radi u gradskoj školi, dok 27,4% (f=29) radi u seoskoj školi. Istraživanje je sprovedeno tokom decembra 2020. godine.

Rezultati istraživanja i diskusija

Uvodno pitanje koje je ispitanicima postavljeno glasilo je koji oblik rada najčešće primenjuju u radu sa učenicima. 55,7% (f=59) učitelja primenjuje najčešće frontalni oblik rada, 25,5% (f=27) ističe da koristi frontalni oblik i rad u paru i 18,9% (f=20) učitelja kombinuje sve oblike rada u nastavi. Više od polovine ispitanih učitelja u radu sa učenicima primenjuje frontalni oblik rada. Frontalni oblik oslikava tradicionalnu nastavu i sa sobom nosi jednoličnost u radu što dovodi do zanemarivanja individualnog pristupa svakom učeniku (Bognar i Matijević, 2002). Dakle, nastavu treba osvežiti i posebnu pažnju posvetiti uvođenju raznovrsnijih oblika i metoda u radu.

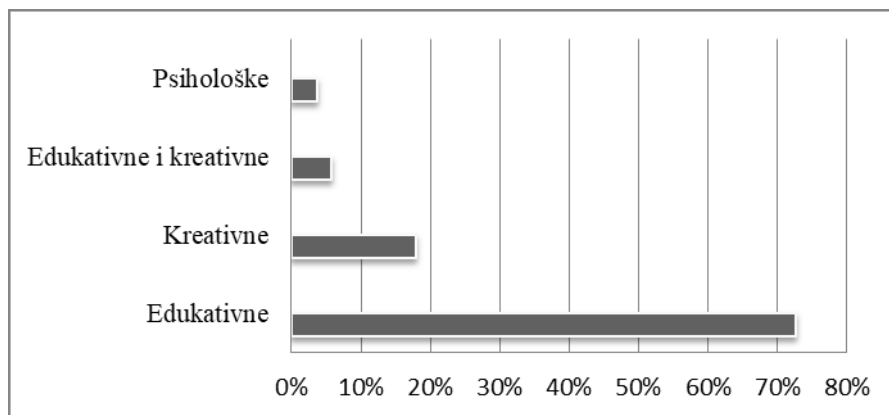
Zatim, želeli smo da istražimo da li postoji statistički značajna razlika između učitelja koji primenjuju radionice u nastavi od onih koji ih delimično primenjuju ili ih uopšte ne primenjuju, s obzirom na pol. Hi-kvadrat ukazuje da je razlika u učestalosti odgovora statistički značajna ($\chi^2 = 12,242$; $df=1$; $p=0,00$) između učitelja muškog i ženskog pola koji su se izjasnili sa da, njih 41,5% (f=44) primenjuje radionice u nastavi, 58,5% (f=62) učitelja je odgovorilo da radionice primenjuje povremeno, dok niko od ispitanika nije odgovorio da radionice ne primenjuje. Analizirani odgovori ispitanika prikazuju da su češće učitelji ženskog pola navodili da primenjuju radionice u nastavi nego učitelji muškog pola.

Naredni istraživački zadatak bio je da ispitamo koliko često učitelji primenjuju radionice u nastavi. Dobijeni odgovori razvrstani su u četiri grupe. Jednom nedeljno je

odgovorilo 32,1% ($f=34$) učitelja, jednom mesečno 49,1% ($f=52$), jednom u toku polugodišta 10,4% ($f=11$) i samo 8,5% ($f=9$) učitelja radionice primenjuje nekoliko puta u toku polugodišta. Najveći broj učitelja radionice primenjuje jednom mesečno, dok trećina ispitanih učitelja to čini jednom nedeljno. Svakako, analizirani odgovori upućuju na to da učitelji povremeno primenjuju radionice i da one nisu često zastupljen oblik rada u nastavi.

Sledeći istraživački zadatak bio je da istražimo u okviru kojih nastavnih predmeta učitelji najčešće obrađuju sadržaje primenom radionica. 41,5% ($f=44$) učitelja navelo je da radionice primenjuje u okviru obaveznih nastavnih predmeta i to najčešće iz sledećih: Priroda i društvo/Svet oko nas, Projektna nastava i Muzička kultura, dok je 58,5% ($f=62$) učitelja odgovorilo da radionice primenjuje najčešće iz izbornog predmeta i to Građanskog vaspitanja, navodeći da su ti sadržaji najpodesniji radioničarskom načinu rada. Uočavamo da učitelji iz ključnih nastavnih predmeta Matematika i Srpski jezik ne primenjuju radioničarski način rada, iako brojne nastavne jedinice daju mogućnost za primenu ovog oblika rada.

U nastavi se mogu primenjivati različite vrste radionica, pa je naš zadatak bio da istražimo koju vrstu radionica učitelji najčešće primenjuju u praksi. Postavljeno pitanje bilo je kombinovanog tipa i odgovori anketiranih učitelja su grafički predstavljani (grafikon 1).

Grafikon 1. Vrste radionica koje učitelji primenjuju u nastavi

Rezultati prikazani u grafikonu 1, ukazuju da 72,6% ($f=77$) učitelja primenjuje edukativne radionice, 17,9% ($f=19$) u radu sa učenicima koristi kreativne radionice, 5,7% ($f=6$) primenjuje i edukativne i kreativne, dok 3,8% ($f=4$) učitelja koristi psihološke radionice u nastavi. Prema navedenim rezultatima, zaključujemo da učitelji najčešće primenjuju edukativne radionice u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja. Opšti ciljevi edukativnih radionica jesu sticanje konkretnih znanja i veština, sposob-

nost samostalnog i grupnog rada, težnja ka razvijanju istraživačkog duha kod učenika, razvijanje sposobnosti povezivanja različitih oblasti, kao i analitičko pristupanje problemu (Popadić, 2007).

Kako bismo uspjeli u sveobuhvatnijem sagledavanju odnosa učitelja prema radionicama, postavljeno je pitanje na koji način pronalaze ideje za realizaciju radionica. 19,8% (f=21) učitelja ideje pronalazi u literaturi, 11,3% (f=12) saraduje sa kolegama, 5,7% (f=6) sam/a osmišlja radionice, dok najveći broj učitelja ideje za pripremu radionica pronalazi na internetu. Rezultati istraživanja (Sudzilovski, 2015) prikazuju da neki od načina individualnog usavršavanja učitelja i jesu praćenje literature i interneta, kao i konsultacije sa kolegama.

Vodeći se, uglavnom, radioničarskim pravilima (Janković i Kovač-Cerović, 1995) koje smo prikazali u teorijskom delu ovog rada, nastojali smo da ispitamo koliko često se učitelji pridržavaju određenih smernica i pravila prilikom vođenja i planiranja radionice.

Tabela 1.

Koliko često se učitelji pridržavaju određenih pravila u radionicama

<i>Pravila planiranja i realizacije radionice:</i>	Veoma često		Često		Povremeno		Retko		Nikada		ISV
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Učenici daju predloge teme radionice.	23	21,7	35	33	35	33	12	11,3	1	0,9	3,86
Prilikom radionice sedimo u krug i gledamo se licem u lice.	44	41,5	44	41,5	16	15,1	2	1,9	-	-	4,23
Na početku radionice učenike upoznajem sa temom i pravilima.	61	57,5	39	36,8	6	5,7	-	-	-	-	4,52
Ukoliko učenik ne želi dati odgovor na pitanje može reći dalje.	43	40,6	50	47,2	12	11,3	1	0,9	-	-	4,28
Vodim se pravilom da svaki učenik ima pravo da iznese svoje mišljenje i kritičko viđenje.	63	59,4	39	36,8	4	3,8	-	-	-	-	4,56
I ja sam ravnopravni učesnik radionice.	62	58,5	38	35,8	6	5,7	-	-	-	-	4,53
Na kraju radionice realizujem evaluaciju.	51	48,1	47	44,3	5	4,7	3	2,8	-	-	4,36
Nastojim da sugestije učenika prihvatim i primenim u narednim radionicama.	45	42,5	47	44,3	12	11,3	2	1,9	-	-	4,28

Rezultati (tabela 1) prikazuju da je izračunati indeks skalne vrednosti izrazito visok kod većine tvrdnji, dok je nešto niža vrednost izračunata kod tvrdnji da učenici daju predloge teme radionice (ISV=3,86). Svakako, participacija učenika u odabiru teme potpomogla bi razvijanju stvaralaštva i kritičkog promišljanja kod učenika i ovu smernicu učitelji bi trebali češće da primenjuju u kreiranju radionica. Predstavljeni rezultati ukazuju na to da se učitelji veoma često pridržavaju smernica i pravila prilikom planiranja i vođenja radionice.

Naredni istraživački zadatak bio je da analiziramo saglasnost učitelja sa predloženim tvrdnjama koje se tiču primene radionica u nastavi.

Tabela 2.

Saglasnost učitelja sa tvrdnjama koje se tiču primene radionica u nastavi

Tvrdnje	Sasvim se slažem		Slažem se		Neodlučan sam		Ne slažem se		Uopšte se ne slažem		ISV
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
	Radionice su nedovoljno zastupljen oblik rada u nastavi.	61	57,5	33	31,1	9	8,5	2	1,9	1	
Posvećujem pažnju usavršavanju koje se tiče načina vođenja radionice.	27	25,5	46	43,4	20	18,9	11	10,4	2	1,9	3,80
Učenici rado učestvuju u radionicama.	77	66	26	24,5	8	7,5	2	1,9	-	-	4,88
Primenom radionica podstičem grupnu koheziju, komunikacione i socijalne veštine kod učenika.	67	63,2	31	29,2	6	5,7	2	1,9	-	-	4,54
Primena radionica nastavu čini kreativnom i originalnom.	71	67	28	26,4	5	4,7	2	1,9	-	-	4,59

Analizirani rezultati prikazuju izrazitu saglasnost sa tvrdnjama koje se tiču primene radionica u nastavi, dok je srednja vrednost izračunata kod tvrdnje da učitelji posvećuju pažnju usavršavanju o načinima vođenja radionice (ISV=3,80). Sveobuhvatno gledano, na osnovu prikazanih rezultata (tabela 2) učitelji imaju pozitivno mišljenje prema tvrdnjama koje se tiču primene radionice u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja.

Poslednji istraživački zadatak bio je da ispitamo kako se, prema mišljenju učitelja, primena radionica može učiniti učestalijom u nastavi.

Analizirani odgovori prikazuju da je 13,2% (f=14) ispitanika navelo da je potrebno raditi na buđenju svesti učitelja o uvođenju radionica kao inovacija u nastavu, nešto manje od trećine učitelja, tačnije 31,1% (f=33) je odgovorilo da je potrebno rasteretiti nastavni program kako bi određene teme mogle da se realizuju primenom radioničarskog načina rada, dok je najviše ispitanika, čak 55,7% (f=59) navelo da se primena radionica može učiniti učestalijom u nastavi edukacijama i stručnim usavršavanjem. Dodatne edukacije omogućuju učiteljima prikupljanje i sistematizaciju određenih znanja i veština, što dovodi do većeg samopouzdanja i sigurnosti u vođenju nastave i uvođenju određenih inovacija (Somolanji i Bognar, 2008). Neophodna je veća zastupljenost i češća participacija učitelja u dodatne edukacije koje se tiče primene radionica kao inovativnog i kooperativnog načina rada. Kako bi škola bila uspešna u podsticanju i razvijanju kreativnosti i originalnosti učenika i učitelja, ona mora biti mesto gde se akcenat stavlja na iskustveno učenje i aktivnost u procesu sticanja znanja i veština (Delalić, 2019).

Sagledavši sveukupno zapažanje odgovora učitelja uočavamo da je frontalni oblik rada i u savremenoj školi najprimenjeniji oblik rada. Primena radionica u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja podrazumeva izrazitu zainteresovanost i posvećenost učitelja za pripremu i realizaciju nastavnih jedinica na inovativniji način. Prema tome, svaki pedagoški radnik mora biti spreman da celoživotno unapređuje vlastite kompetencije i valjano ispunjava zahteve savremene škole i izazove koje ona sa sobom nosi.

ZAKLJUČAK

Učinjen je pokušaj da se sagledaju stavovi i značaj primene radionica u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, kako bi se nastava učinila zanimljivijom, kreativnijom i produktivnijom. Rezultati do kojih se došlo prikazuju da učitelji najčešće primenjuju frontalni oblik rada, dok su radionice povremeno zastupljene. Takođe, učitelji su navodili da najčešće primenjuju edukativne radionice u nastavi, dok su ređe zastupljene kreativne i psihološke radionice. Radioničarskim načinom rada učitelji najčešće obrađuju teme iz nastavnog predmeta Građansko vaspitanje ističući da gradivo ovog predmeta jeste najpodesnije za primenu radionica. Opšti zaključci jesu da učitelji imaju pozitivne stavove prema radionicama u prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, ali da su u školskoj praksi one nedovoljno zastupljene.

Uloga učitelja u primeni i vođenju radionice od posebnog je značaja za inoviranje školske prakse, jer se akcenat stavlja na saradničko učenje i angažovanje učenika u nastavi što im omogućava lakše, jednostavnije i neposredno sticanje znanja i umenja. Težeći ka ispunjavanju uslova savremene škole učitelji moraju uvrstiti raznovrsnije oblike rada i ličnim angažovanjem i posvećenošću nastavu kreirati inovativnijim i savremenijim metodama i oblicima rada. Radionice jesu idealan oblik rada u kome se podstiču i razvijaju pozitivne osobine ličnosti učenika, usvajaju znanja i veštine, a sve to kroz igru, spontanost i zajednički rad učitelja i učenika. Predstavljena tema pruža

obilje mogućnosti za istraživanja o osavremenjavanju i inoviranju nastave sa ciljem da se znanja i umenja usvajaju na kreativan, originalan i zabavan način.

APPLICATION OF WORKSHOPS IN THE FIRST CYCLE OF COMPULSORY EDUCATION

Abstract

Starting from the weakness of today's teaching, which is dominated by the frontal form of work, we tried to present the possibilities and relevance of the application of workshops as innovative methods in working with students. This article presents the results of empirical research which aimed to determine and analyze the attitudes of teachers towards workshops and their application in the first cycle of compulsory education, in order to make possible improvements and make teaching more creative, interesting and productive. The sample included 106 teachers. The analyzed results of the research show that teachers have positive attitudes about workshops, but that they are insufficiently applied in school practice. Teachers believe that the implementation of workshops can be made more frequent additional education, by relieving the curriculum and raising awareness among teachers about the introduction of workshops as innovations in teaching. In order to succeed in accomplishing the tasks of a modern school, it is necessary to pay significant attention to the workshop mode of operation, because it includes the concept of active and cooperative learning, in which knowledge and skills are acquired through play, fun and cooperation.

Key words: workshops, teacher, students, innovations, teaching.

Literatura

- Budimir-Ninković, G., Popov, S. (2016). *Pedagogija*. Jagodina: Fakultet pedagoških nauka, Univerziteta u Kragujevcu.
- Bognar, L. Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brust Nemet, M. (2018). A Correlation between Teachers' Social and Pedagogical Competences and School Culture. *Journal of Contemporary Educational Studies*, 69(3), 142-155.
- Delalić, V. (2019). Kreativnost u nastavi Moje okoline. *DHS-Društvene i humanističke studije: časopis Filozofskog fakulteta u Tuzli*, 8(8), 387-408.
- Vilotijević, M. (1999). *Didaktika: organizacija nastave*. Beograd: Zavod za udžbenika i nastavna sredstva.
- Ivić, I., Pešikan, A., Antić, S. (2001). *Aktivno učenje*. Beograd: Institut za psihologiju.

- Janković, S. Kovač-Cerović, T. (1995). Osnovne pretpostavke radioničarskog postupka u Kovač-Cerović, T., Rosandiić, R., Popadić, D. (prir.) *Učionica dobre volje: školski program za konstruktivno rešavanje sukoba*. Beograd: Grupa Most.
- Ješić, D. (2008). *Domska pedagogija*. Jagodina: Učiteljski fakultet.
- Jindra, R. (2010). Važnost radioničkog oblika rada. U J. Martinčić, D. Hackenberger (ur.), *Međunarodna kolonija mladih Ernestinovo: 2003-2008. Zbornik radova znanstvenog skupa sa međunarodnim sudjelovanjem*, 81-93. Osijek: HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad.
- Kostović-Vranješ, V. (2014). Inicijalno obrazovanje i profesionalno usavršavanje učitelja prema osposobljavanju za promicanje obrazovanja za održivi razvoj. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, 166-188.
- Martinko, J. (2012). Radionica – metoda interaktivnog učenja i poučavanja odraslih. *Andragoški glasnik*, vol. 16, br. 2, 165-174.
- Maksimović, J. (2009). Mogućnosti istraživanja nastavnika-praktičara. *Zbornik radova Research of Educational Practice*, 151-162.
- Matijević, M. (2005). Evaluacija u odgoju i obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 2(2), 279-298. <https://core.ac.uk/download/pdf/33279366.pdf>
- Peterson H.C. & Peterson N.A. (2011). Impact of Peer Evaluation Confidentiality on Student Marks. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 1-13.
- Perić Prkosovački, B. (2012). Primena edukativnih programa za mlade kao mogućnost inoviranja vaspitno-obrazovnog procesa u školi. *Inovacije u nastavi – časopis za savremenu nastavu*, 25(3), 129-137.
- Popadić, A. (2007). Edukativna radionica u nastavi geografije. *Globus*, 129-138.
- Somolanji, I., Bognar, L. (2008). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola*, (19), 87-94.
- Sudzilovski, D. (2015). Koliko i kako se učitelji individualno usavršavaju u oblasti muzičke kulture. *Nastava i vaspitanje*, 64(3), 521-529.
- Terzić, F. (2012). ERR framework system and cooperative learning. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 7(14), 47-68.